

УДК 339.92(477):339.137.2

Н. В. Павліха – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин;
І. В. Кицюк – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Місце та значення транскордонного співробітництва в контексті підвищення конкурентоспроможності регіону

Роботу виконано на кафедрі міжнародних економічних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

Досліджено розвиток транскордонного співробітництва України як чинника, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону.

Ключові слова: економічна інтеграція, транскордонне співробітництво, транскордонний регіон, конкурентоспроможність.

Павліха Н. В., Кицюк І. В. Место и значение трансграничного сотрудничества в контексте возрастания конкурентоспособности региона. Исследовано развитие трансграничного сотрудничества Украины как фактора, который способствует повышению конкурентоспособности региона.

Ключевые слова: экономическая интеграция, трансграничное сотрудничество, трансграничный регион, конкурентоспособность.

Pavliha N. V., Kytsyuk I. V. A Place and Role of Transborder Cooperation in the Context of Increase of Competitiveness of Region. The work is devoted to research of the development of transborder collaboration of Ukraine as a factor which assists increase of competitiveness of region.

Key words: economic integration, transborder collaboration, transborder region, competitiveness.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні реалії процесів європейської інтеграції посилюють роль транскордонного співробітництва та відкривають нові можливості для активізації господарської діяльності на прикордонних територіях і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності всього регіону.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. За останні роки наукова розробка проблем транскордонного співробітництва дещо посилилася. Значний внесок у дослідження проблем регіонального співробітництва та взаємовідносин прикордонних територій зробили такі українські вчені-економісти й географи: П. Беленький, О. Гонта, М. Долішній, П. Луцишин, Н. Луцишин, Н. Мікула, А. Мокій, В. Пила, С. Писаренко, О. Чмир, В. Мікловда, І. Студенніков, Д. Стеченко та ін. Зокрема, Н. Мікула вивчає теоретичні аспекти та досвід здійснення міжтериторіального та транскордонного співробітництва [4]. П. Луцишин вагомому значенню надає дослідженню соціально-економічного розвитку транскордонного регіону [3]. І. Студенніков акцентує увагу на ролі транскордонного співробітництва у процесах регіонального розвитку [7]. Проте, незважаючи на значний науковий доробок у цій сфері, у працях названих учених та інших публікаціях та розробках не приділено вагомому значення тій проблемі, що стосується транскордонного співробітництва як чинника підвищення конкурентоспроможності регіону.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні ролі транскордонного співробітництва у процесі підвищення конкурентоспроможності регіону. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі **завдання:** з'ясувати теоретичні аспекти дослідження транскордонного співробітництва, виявити вплив транскордонної співпраці на соціально-економічний розвиток регіону та підвищення його конкурентоспроможності зокрема.

Виклад основного матеріалу. Важлива роль у забезпеченні сталого розвитку просторових систем України відводиться транскордонному співробітництву та міжрегіональній інтеграції. Питання прикордонної співпраці набули особливого значення у зв'язку з розширенням ЄС і є важливим чинником процесу інтеграції України до Європейського Союзу [5, 279].

Після значного розширення ЄС на схід, яке відбулося 1 травня 2004 р., Україна отримала статус держави-сусіда ЄС, що відкрило нові можливості для регіонів країни, адже регіональна адаптація вітчизняної економіки до принципово нових європейських підходів у формуванні єдиного простору є чи не одним із найголовніших аспектів у контексті інтеграції України до ЄС. За словами європейських експертів, саме регіони можуть забезпечити стійкість і поступальний рух країни та значною мірою згладити негативні моменти, з якими стикаються держави-члени ЄС внаслідок політики розширення.

Однією з умов забезпечення стійкого просторового розвитку регіонів країни є транскордонне співробітництво. Його місце визначається здатністю до мобілізації та ефективного використання наявного просторового потенціалу прикордонних регіонів, а також поєднання їх потенційних можливостей та ресурсів як основи підвищення конкурентоспроможності регіону в цілому. Відносини добросусідства сприяють розв'язанню завдань сталого просторового розвитку, реалізації спільних проектів соціальної, економічної, екологічної та гуманітарної взаємодії.

Адже транскордонне співробітництво між територіальними громадами, або органами влади, які перебувають під юрисдикцією сусідніх держав, спрямоване на комплексний розвиток прикордонних регіонів шляхом розширення торговельно-економічних, коопераційно-виробничих, науково-технічних зв'язків прикордонних адміністративно-територіальних регіонів, реалізації спільних програм щодо охорони довкілля, запобігання природним та техногенним катастрофам, розбудови прикордонної інфраструктури та поглиблення контактів у гуманітарній сфері на міжрегіональному рівні [10, 135].

Тобто основною метою транскордонного співробітництва, крім формування добросусідських відносин та розвитку соціально-культурної співпраці, є боротьба з негативами периферійного положення транскордонного регіону. А використовуючи наявність такого чинника, як близькість сусідньої держави, співробітництво впливає на розвиток економічних інновацій і вважається одним із факторів регіонального та місцевого розвитку.

Н. А. Мікула називає основну роль транскордонного співробітництва в інтеграційних процесах, що визначається можливістю прискорення процесів вирівнювання якості життя населення прикордонних територій щонайменше до середньоєвропейського рівня та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору. Крім ролі сприяння розвитку інтеграційних процесів, транскордонне співробітництво відіграє роль своєрідного „імпульсу (потенціалу) зростання” [4, 165]. Транскордонний регіон можна трактувати як зону інтенсивного співробітництва прикордонних територій суміжних держав у всіх сферах життя, з метою вирішення спільних проблем та підвищення соціально-економічного розвитку регіону в цілому та його конкурентоспроможності зокрема.

Як вважають представники Асоціації європейських прикордонних регіонів, транскордонне співробітництво приносить так звану „додану вартість” у розвиток громад і регіонів, оскільки сприяє підвищенню рівня зайнятості населення прикордонних регіонів, збільшенню обсягів експортно-імпорتنих операцій, пожвавлює розвиток дрібного бізнесу і прискорює міждержавну економічну інтеграцію. Формування транспортної і фінансової інфраструктури прикордонних і транскордонних регіонів забезпечують формування „Європи без кордонів” [8, 276–277]. А внаслідок взаємопоєднання економік і формування спільного економічного простору досягається макроекономічна стабільність й економічне зростання країни.

Розвиток транскордонного співробітництва впливає і на зовнішньополітичні інтереси кожної окремої країни внаслідок помітної зміни підходу до визначення ролі регіону в системі міждержавних зв'язків. За нових умов регіон забезпечує самостійний важливий напрямок загальної економічної політики, а не виступає її другорядним аспектом, як це було раніше.

Справедливо зазначив П. В. Луцишин: „Прикордонні регіони не створюють закордонної політики, вони працюють у рамках зовнішньої політики своєї країни” [3, 160]. Цей фактор має відповідний вплив не лише на прикордонні території, а й на державу в цілому, адже сприяє формуванню її позитивного іміджу на міжнародній арені, що, у свою чергу, пришвидшить процес повноцінної інтеграції України в європейську і світову економіку.

Регіональний рівень є своєрідною мікромоделлю євроінтеграційних процесів, у межах якої транскордонні регіони виступають як модель прискореного регіонального розвитку з урахуванням особливостей прикордонних територій [9, 167].

Отже, пріоритетними завданнями транскордонного співробітництва як чинника соціально-економічного розвитку регіону та підвищення його конкурентоспроможності зокрема повинні бути: створення та зміцнення єдиного соціально-економічного простору та динамічний, збалансований його розвиток; відносне усунення основних регіональних диспропорцій; максимальне використання ресурсних особливостей та потенційних можливостей регіонів; реалізація спільних програм щодо забезпечення екологічної безпеки і т. д.

Висновки. Тенденції глобальних світових процесів дають змогу по-новому оцінити місце, що відводиться транскордонному співробітництву у контексті підвищення конкурентоспроможності регіону. Прагнення регіонів багатьох держав одержати конкурентні позиції серед учасників міжнародного співробітництва вимагає проведення спільних досліджень транскордонного співробітництва та соціально-економічних проблем розвитку прикордонних територій включно, результатом яких повинна стати поява проектних рішень і обґрунтувань із метою їхньої практичної реалізації і на національному, і на міжнародному рівнях.

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з інтенсифікацією європейських інтеграційних процесів та посиленням ролі регіонального фактора в соціально-економічному розвитку країн перспективними напрямками подальших досліджень визначимо розробку комплексу заходів щодо підвищення конкурентоспроможності транскордонного регіону в умовах євроінтеграції.

Література

1. Беленький П. Ю. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П. Ю. Беленький, Н. А. Мікула // Регіональна економіка. – 2001. – № 3. – С. 61–73.
2. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадрид, 21 травня 1980 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_106.
3. Луцишин П. В. Єврорегіон Буг. Обласний суспільно-географічний комплекс : теорія, методика, практика / П. В. Луцишин. – К. : ІСДМО, 1996. – 207 с.
4. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія / Н. Мікула. – Л. : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
5. Павліха Н. В. Управління сталим розвитком просторових систем : теорія, методологія, досвід : монографія / Н. В. Павліха. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 380 с.
6. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : підручник / Д. М. Стеченко. – К. : Вікар, 2006. – 396 с.
7. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку / І. Студенніков // Регіональна політика в країнах Європи : Уроки для України / Київ. центр Ін-ту Схід-Захід ; за ред. С. Максименка. – К. : Логос, 2000. – С. 138–167.
8. Тельнова В. І. Транскордонне співробітництво України як форма розвитку європейських інтеграційних процесів / В. І. Тельнова // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 16–17 жовт. 2008 р. / за ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. – Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – С. 276–277.
9. Школа І. Єврорегіон як модель прискореного розвитку прикордонної території в рамках транскордонного співробітництва : досвід Росії / І. Школа, О. Бабінська // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 167–179.
10. Шолох Ю. М. Стратегічне планування розвитку прикордонного регіону (на прикладі Закарпатської області) / Ю. М. Шолох // Регіональна економіка. – 2007. – № 2. – С. 131–139.

Адреса для листування:

43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28,
кафедра міжнародних економічних відносин.

Статтю подано до редколегії
26.02.2009 р.